

HELLENURME KÜLA ARENGUKAVA 2008 - 2015

Hellenurme 2007

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS.....	3
HELLENURME PIIRKONNA OLUKORD, ÜLDINE KIRJELDUS.....	4
Hellenurme piirkonna määratlus, ülevaade	4
Ajalooline kujunemine	4
Hellenurme kultuuriloos.....	4
Asend, looduslikud tingimused, vaatamisväärsused.....	5
Asustus, rahvastik.....	5
Haridus	6
Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid	6
Kultuur.....	6
Sport, aktiivse vaba aja veetmise võimalused	6
Tehniline infrastruktuur.....	7
Ettevõtlus.....	8
HELLENURME PIIRKONNA ARENGUEELDUSED	8
Piirkonna tugevad küljed.....	8
Piirkonna nõrgad küljed.....	8
Piirkonna olukorrast ja väliskeskkonna arengutest tulenevad võimalused	9
Piirkonna olukorrast ja väliskeskkonna arengutest tulenevad ohud	9
Koostöö laiendamise vajadus	9
Vastandlikud huvid.....	9
HELLENURME PIIRKONNA ARENGUSTRATEEGIA	10
Hellenurme piirkonna arenguvision, tulevikupilt aastaks 2015.....	10
Turism ja puhkemajandus.....	11
Mitmekesiste töövõimalustega, kaasaegne ja atraktiivne elukeskkond	12
Hellenurme piirkonna strateegilised eesmärgid ja ülesanded	14
HELLENURME PIIRKONNA LÄHIAASTATE TEGEVUSVAJADUSED	16
Hellenurme piirkonna tegevuskava aastani 2015	16
Hellenurme piirkonna investeringuvajadused.....	20
ARENGUKAVA ELLUVIIMISE ORGANISATSIOON JA RAHASTAMINE	21
Kasutatud kirjandus.....	21
LISA 1	22
LISA 2	25
Ajaloomälestised	25
Arhitektuurimälestised	25

SISSEJUHATUS

Arengukava väljatöötamise protsess kestis ajavahemikus talv 2004/05 -talv 2005/06. Aasta 2007 kulus arengukava kokkukirjutamisele ja novembrikuus 2007 esitati seda ka Palupera Vallavalitsusele ja Palupera Vallavolikogule. Arengukava väljatöötamise aluseks on sellest huvitatud osapoolte tahe ja initsiatiiv. Huvitatud olid aga eelkõige kohalik elanikkond ise, samuti kohalik omavalitsus ja ettevõtted.

Käesoleva arengukava ülesandeks on määrata Hellenurme küla (mille juurde kuuluvateks loetakse Pastaku, Mäelooga ja Urmi külad, edaspidi: Hellenurme piirkond) peamised arengusuunad ja tegevusvaldkonnad aastani 2015.

Arengukava koostamisel lähtuti vallas kehtivatest arengudokumentidest:

- Palupera valla energeetika ja veemajanduse arengukava aastani 2015;
- Palupera valla üldplaneering (arengustrateegia põhisuunad aastani 2013).
- Otepää linna, Pühajärve, Palupera ja Puka valla ohtlike jäätmete piirkondlik käitlussüsteem (1997)
- Palupera valla arengukava 2007-2015

Olukorra analüüsimisel on lähtutud eelpool nimetatud dokumentides olevatest olukorra kirjeldustest, vajadusel andmeid täpsustades. Igasugune areng on pidev ja pikaajaline protsess ning kõiki võimalikke arenguvariante pole võimalik ette näha. Mida rohkem tehakse tööd käesolevas arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamise nimel, seda tõenäolisem on, et Hellenurme piirkonna tulevik saab olema selline, nagu me seda näha soovime.

Arengukava koostamisel viidi läbi piirkonna koosolek, kus tehti olukorra SWOT-analüüs ning alustati piirkonna tulevikuvisioni kujundamist. Piirkonna olukorra analüüsi käigus koostati kokkuvõtte hetkel käimasolevatest projektidest (Lisa 1). Probleemide ja arenguvajaduste täpsustamiseks viidi läbi intervjuusid ning töökoosolekuid.

Arengukava koostamisel jätkati piirkonna tulevikuvisioni kujundamist ning arengueesmärkide ning nende saavutamise vahendite sõnastamist.

Piirkonna SWOT-analüüsi tulemustes ja ühise visioni kujundamise käigus toodi enim välja Hellenurme piirkonna soodne asukoht turismi piirkonnana.

Arengukava esimeses osas on antud ülevaade piirkonnast, selle ajaloolisest kujunemisest ja olulisematest eluvaldkondadest. Piirkonna arengueeldused on esitatud läbi SWOT-analüüsi tulemuste kajastamise.

Teises osas esitatakse piirkonna arengustrateegia, mis koosneb visioonist ja arengu strateegilistest eesmärkidest ning ülesannetest.

Kolmandas osas on esitatud piirkonna arengustrateegia ellurakendamise tegevusvajadused. Piirkonna lähiaastate (tinglik ajapiir kuni 2015) tegevusvajadused on grupeeritud vastavalt arengustrateegia eesmärkidele ja ülesannetele. Esitatud on hetkel tunnetatud ning lähiaastatel lahendamist vajavad investeeringuvajadused.

HELLENURME PIIRKONNA OLUKORD, ÜLDINE KIRJELDUS

Hellenurme piirkonna määratlus, ülevaade

Ajalooline kujunemine

Hellenurme nime tekkimist on põhjalikult uurinud Mattias Eisen, kes on siinsetes paikades suvitanud. Tema arvamuse järgi on nimi tekkinud sõnast “elve” ja nimelt järgmistel asjaoludel : Hellenurme kuulus varem Otepää kihelkonna alla ja oli Päidla tagamaadeks. Neid kahte piirkonda lahutas Päidlapalu mets. Tagamaale vaadati kui teisejärgulisele maa-alale ja selle iseloomu järgi hakatigi seda metsatagust maad kohaliku murde alusel kutsuma “Elvenurmeks”. See vorm on olnud kogukonna raamatutes veel 19.sajandi lõpuaastatel. Saksa keeles kirjutati “Hellenorm” ja vene keeles “Gellenorm”. Möödunud sajandi 20ndatel aastatel kandis vald juba Hellenurme nime.

Tõenäoliselt ulatub Hellenurme nimi kaugemasse minevikku, sest 1641.a. nimetatakse selle piirkonna ostu ja müüki, see oli juba enne Põhjasõda. 1681.a. koostatud kaardist nähtub, et Hellenurme on nagu saar suure metsa sees, kusjuures asustatud oli peamiselt jõe vasakpoolne kallas.

1806.a. koostati Hellenurme kohta täpne kaart, kus on juba märgitud talude ja mõisa piirid. Selle kaardi alusel on välja antud vakuraamatud, need on eestikeelsed ja kinnitatud Valgas. Vakuraamatu pealkirjaks on “Ellenorme” vald, “Ränko” kihelkond. Sellest nähtub, et vald on läinud Rõngu kihelkonna alla, mille keskus on umbes 13 km Hellenurmest.

Tänu heale asendile on Hellenurme jäänud puutumata suurtest sõdadest, mistõttu on mõis ja talud arenenud hästi, seda tänu ka viljakatele muldadele.

Hellenurme piirkond kuulus Helelnurme valla koosseisu, kusjuures viimaseks vallavanemaks oli August Käppa. Osa praegusest Pastaku külast kuulus Uderna valda.

1939.a. ühendati Hellenurme ja Uderna vallad Elva vallaga.

1945.a. moodustati külanõukogud ja Hellenurme külad hakkasid kuuluma Kahu külanõukokku, mille keskus asus Kalme külas.

1950.a. pärast valdade kaotamist kuulus Hellenurme Elva rajooni ja hiljem Valga rajooni. Valgamaaga liideti Palupera külanõukogu 1969. aastal. Palupera külanõukogule allus Hellenurme 1954.aastast. Hellenurme kuulus Palupera külanõukogu koosseisu kuni 1992. aastani, mil moodustati uuesti 4. juunil 1992.a. Palupera vald.

Seoses rajoonide reorganiseerimisega ja valdade moodustamisega on praegune alluvus Valga maakond, Palupera vald. Praegu on Hellenurmes neli küla – Hellenurme, Urmi, Mäelooga ja Pastaku.

Hellenurme kultuuriloos

Hellenurmel on kindel koht eesti kultuuriloos. Siin on elanud (alates aastast 1856) ja töötanud pikemat aega Venemaa kuulsamaid loodusteadlasi, akadeemik Aleksander Theodor von Middendorff (18.08.1815 Peterburg-16.01.1894 Hellenurme), kes on siia ka maetud. Siin elas, töötas ja suri ka nimekas ornitoloog ja põllumajanduse edendaja Ernst Middendorff (22.01.1851 Peterburg-19.04.1916), akadeemiku vanim poeg. 8.12.1861 sündis Hellenurmes akadeemiku perre kuues laps, neljas poeg Max von Middendorff, kes jäi pere viimaseks lapseks. Max lõpetas Tartu Ülikooli meditsiinidoktorina, käis end Peterburis ja Saksamaal oftalmoloogia alal täiendamas ja töötas 1890 aastast Tallinnas diakonisside haigla silmaosakonnas. Korra kuus käis hinnatud silmakirurg Hellenurmes haigeid vastu võtmas. Silmaosakonda sai ta juhatada 36 aastat, sest 3.03.1926 suri Max südamehaigusesse. Middendorffide perekonnas töötas alates 18.01.1865 kodukooliõpetajana eesti innukamaid kultuuripärandi kogujaid Jakob Hurt (22.07.1839-13.01.1907). Jakob Hurt kihlus siin oma tulevase abikaasa Eugeniaga ja lahkus 1866 aastal Hellenurmest.

Siin elas ja töötas ka eesti linnuteaduse rajajaid Mihkel Härms (20.02.1874 Võrumaal –1941 Tartus). Hellenurme mõisas töötas ta Ernst von Middendorffi ornitoloogiakogu preparaatorina ja nn. linnumajade hooldajana. Ta oli abielus Jakob Hurda õega.

1.11.1878 aastal sündis Hellenurmes õpetaja, hiljem mõisa abivalitseja viienda pojana eesti kunstiloo värvikas legend, kunstnik Konrad Mägi. Kodust lahkus tulevane kunstnik varakult Tartusse venna juurde. Seal tegeles Konrad Mägi spordi, näitekunsti, muusika, kirjanduse, kuid eeskätt kunstiga.

Kuulsad on kunstniku maastikupildid ja portreed. Hr. Mägi oli kunstikooli Pallas esimene juhataja (1919 aastast). Konrad Mägi elutee jäi aga lühikeseks, see lõppes 15.08.1925.a. Tartus. Hellenurme püüli- ja jahuveski ning saetööstus kuulusid Karl Rudolf Veski'le (25.09.1883 Kudina vald – 1953 Tartus). Oma kuulsuse saavutas ta Tartu koolides matemaatika õpetajana töötades (Tartu Õpetajate Seminaris, Treffneri Gümnaasiumis). Hellenurmega on seotud ka tema vend, keeleteadlane Johannes Voldemar Veski, kes 1919-1956 oli Tartu Ülikooli eesti keele õppejõud ning kateedrijuhataja.

3.01.1883 aastal sündis Hellenurmes Karl Kark. 1911.a. lõpetas ta Peterburi Teedeinstituudi, töötas Venemaal veeteede alal ja 1920. aastast töötas Eestis teedeministri nõuniku ja -abina. Märtsist 1924 oli Karl Kark teedeminister. Karl Kark langes 1.12.1924 tööülesannete täitmisel.

Paljud eesrindlikud algatused nii põllumajanduse kui ka kultuuri edendamisel on saanud alguse Hellenurmest. Juba 19. sajandil tehti siin maaparandustöid, ehitati veevarustusseadmeid, rakendati uusi võtteid põllumajanduses ja loomakasvatases toodangu suurendamiseks ning põllumajandusloomade arendamiseks. Kunagi kaaluti koguni kõrgema põllumajandusliku instituudi asutamise võimalusi Hellenurmes. Eesrindlikke võtteid põllumajanduse tõstmiseks, mida alustas akadeemik Al. Th. von Middendorff, jätkas Hellenurmes asuv samanimeline miljonär-kolhoos, mis oli oma saavutustelt kuulus üle vabariigi.

Asend, looduslikud tingimused, vaatamisväärsused

Hellenurme piirkond asub Valgamaa keskusest Valgast 58 km kaugusel. Teised suuremad keskused on: Tartu – 38 km, Elva 9 km ja Otepää 15 km kaugusel Hellenurmest.

Hellenurmet läbib 72 km pikkune Elva jõgi, mis saab alguse Otepää kõrgustikus asuvast Valgjärvest ning suubub Suurde Emajõkke parempoolse lisajõena. Elva jõgi kuulub suurema langusega jõgede hulka, seetõttu on vool küllaltki kiire (14 m/min.). Elva jõgi on paisutatud Hellenurme mõisahoone juures 2,5 ha suuruseks paisjärveks.

Peale paisjärve voolab jõgi läbi sügava uhteoru, moodustades järske, kohati kuni 25 m kõrguseid kaldaid. Siin on palju kauneid kohti, nagu Viinamägi, Põrgumägi, Liivamägi ja Lustimägi, mis asuvad Elva puhkepiirkonnas ja kus Hellenurmel on koostöö Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA-ga.

Elva – Vitipalu maastikukaitseala hõlmab Palupera valla maadel valla põhjaosa Elva jõe oru (50 ha, kaart: vt. Kaardid), jäädes Päidla ja Räbi küladesse. Maastikukaitseala moodustati Tartu Maavalitsuse 30.09.1992.a. määrusega nr. 152 eelkõige kaitsealale jäävate Elva jõe ja Laguja, Illi ning Ilusa oja ümbruse maastike säilimiseks ja siin leiduvate ohustatud elupaikade ja liikide kaitseks. Elva-Vitipalu maastikukaitseala kaitse-eeskiri ja välispiiri kirjeldus on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 21.07.1999 määrusega nr. 226. Kaitseala valitsejaks on Tartumaa Keskkonnateenus.

Olulisemateks vaatamisväärtusteks piirkonnas on Hellenurme mõisakompleks koos Middendorffide perekonnakalmistuga (18.-19. saj.) ja Käpa-Müürsepa taluhooned ja õu (1883.a.). Puhkealana on piirkonnas oluline Hellenurme läheduses paiknev Lustimäe puhkekoht ja Hellenurme puhkeala, mille moodustab mõisa peahoone suhtes üle jõe jääv ala ja mis on võetud kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla.

Elva jõe paisjärve ääres seisab mõisnike Middendorffide vesiveski. Sisustus pärineb põhiliselt 1930-ndaist aastaist. Vennad Karl ja Heinrich Veski seadsid seal sisse ühe paari kividega püüli- ja jahuveski, mis oma hea töö poolest oli kuulus kauges ümbruskonnaski. Läbi vesiveski nelja korruse saab täna näha, katsuda, tunda, maitsta, kuidas ja mis valmib viljaterast. Hellenurme vesiveskis asub ka vanade esemete näitus, eksponeeritakse veskiteenust.

OÜ “Hellenurme Veski” toode “Hellenurme Vesiveski” tunnistati 2004.aasta kevadel EHE-märgi vääriliseks. 2003.aastal asutati veskihoones siiani tegutsev MTÜ “Eesti Veskiaramu”, eesotsas veskiemand Mae Juske. Hellenurme mõisa vesiveski on arhitektuurimälestis. Täielik nimekiri piirkonnas asuvatest ajaloo-, arheoloogia- ja arhitektuurimälestistest on toodud lisan nr. 2. Probleeme on maastiku võsastumisega, paiguti rikuvad maastikupilti korrastamata ja lagunenenud tootmishooned Hellenurmes.

Asustus, rahvastik

Hellenurme piirkonnas elas 06.11.2007 seisuga 346 inimest.

Tabel 1 Piirkonna asustussüsteem

Keskus	Küla	Elanike arv 06.11.2007
Hellenurme	Hellenurme	191
	Mäelooga	45
	Pastaku	49
	Urmi	61
		346

Haridus

Töötab MTÜ Hellenurme Mõis eralasteaed.

MTÜ "Hellenurme Mõis" eralasteaed asub Hellenurme mõisahoones, töötab kaks rühma, kus on kokku 36 last.

Huvitegevust noortele pakub MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus, mis tegutseb endises Hellenurme katlamajas.

Hellenurme piirkonna põhikoolialised lapsed õpivad Palupera põhikoolis. Mõned on valinud kooli Elvas, Otepääl või Pühajärvel. Põhikooli lõpetamise järgselt suundutakse keskharidust omandama väga erinevatesse koolidesse – viimastel aastatel on saagenenud edasiõppimine Tartu Kutsehariduskeskuses, aga minnakse ka gümnaasiumidesse Elvas, Otepääl jm. Hulgaliselt on piirkonna noori õppimas kõrgkoolides.

Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

Hellenurme piirkonnas tegutseb sotsiaalhoolekandeaustus MTÜ Hellenurme Mõis hooldekodu, Lõuna-Eesti hooldekeskuse nime all (200 voodikohta). Lähim meditsiiniline teenindus on Elvas ja Otepääl, kus asuvad SA Elva Haigla ja SA Otepää Tervisekeskus. Piirkonna elanikke teenindavad põhiosas Elva ja Otepää perearstid.

Kultuur

Piirkonnas on üks maakultuurimaja - Hellenurmes. Hellenurme maakultuurimaja juures tegutseb aktiivselt MTÜ Tantsuklubi Mathilde. Tegutsevad veel pensionäride ühendus ja kohalik naisselts. Hellenurmes töötab külaraamatukogu. Külaraamatukogu fondi suurus on 6200 ühikut. Piirkonnas on vabaõhulava – Hellenurmes.

Tegutseb Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Liidu Palupera Baptistide kogudus Hellenurmes. Kogudus asutati 23.05.1913.a.

Hellenurme jahimehed tegutsevad Palupera jahimeestega koos Palupera Jahiseltsi koosseisus.

Sport, aktiivse vaba aja veetmise võimalused

Piirkonnas on sportimiseks Hellenurme võrkpalliväljakud ja korvpalliväljak Avatud Hellenurme Noortekeskuse juures. MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskuses saab kasutada ka sporditarbeid, on avatud internetituba, valmimas on ruum ühisürituste läbiviimiseks. Spordiüritustest on olulisemad Hellenurme võrkpalli karikamängud, mis 2006 aasta suvel toimusid juba 46. korda. Hellenurme piirkonda läbib Tartu Maratoni nelikürituse rada.

Hellenurmes asuvad avalikult kasutatavad puhkealad:

- Hellenurme mõisapark ja puhkeala. Ala hõlmab Palupera vallale kuuluva kinnistu "Hellenurme mõisa pargi" (7,7 ha). Mõisapark on korrastatud, soetatud inventar. Haldajaks MTÜ Hellenurme Mõis. Park on looduskaitse ja muinsuskaitse objekt. Hellenurme puhkeala moodustab kinnistust mõisa peahoone suhtes üle jõe jääva ala ja on võetud kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla.
- Lustimäe puhkeala. Ala hõlmab Palupera vallale kuuluva kinnistu "Lustimäe" (3,6 ha). Maa-ala on suures osas heakorrastatud, paigaldatud inventar ja 2008. aastaks on ette nähtud ehitada juurdepääsutee parklaga. Maa-alale on koostatud detailplaneering.
- Hellenurme mõisa kalmistu park. Ala hõlmab Palupera vallale kuuluva kinnistu "Hellenurme mõisa kalmistu" (1,8 ha). Maa-alale on koostatud detailplaneering ja planeeritud on ala arendamine ja heakorrastamine. Ala on looduskaitse- ja muinsuskaitse objekt.

Hellenurme puhkeala (kaitseala) on kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav loodusobjekt, milleks on maastik ja park, mis ei paikne kaitsealal. Kaitseala võeti kaitse alla suure rekreatiivse tähtsusega pargi ja settetiik-puhastuslodu koos läbivoolukraavidega kaitseks, nende tutvustamiseks, puhkevõimaluste loomiseks. Eesmärgiks on samuti juba kaitse alla võetud Hellenurme mõisapargi ja avalikult kasutatava Hellenurme paisjärve ja vesiveski maastikuilme säilitamine, pärandkultuurmaastiku säilitamine. Kaitse alla võtmise eeldus - ajaloolis-kultuurilise väärtuse säilitamine, arendamine ja tutvustamine. Hellenurme puhkeala asub Valgamaal Palupera vallas Hellenurme külas Hellenurme mõisa pargi kinnistu, katastritunnusega 58201:001:1510 koosseisus, Hellenurme paisjärve idakaldal.

Tehniline infrastruktuur

Piirkonnas on olulisemateks läbivateks riigimaanteedeks Elva-Palupera-Kähri, Hellenurme- Päidla, Mäelooga ja Hellenurme-Middendorffi kohalik maantee. Riigiteed jäävad Kagu Teedevalitsuse Valga osakonna haldusalasse. Piirkonda läbib Tartu-Valga raudteeliin, mis on üks osa Rail Baltica liinist (Tallinn-Tapa-Jõgeva-Tartu-Valga). Raudteejaama piirkonnas ei asu. Kuna aktiivsetele puhkamismeetoditele on hakatud senisest suuremat tähelepanu pöörama ka Emajõe jõgikonnas, siis on siin väljundi leidnud ka Hellenurme piirkond. Nimelt läbib piirkonda Elva jõgi, mis on Emajõe lisaharu ja siit tulenevalt on piirkond seotud ka Emajõe Jõeriigi projektiga (kanuu- ja süstamatkad mööda Elva jõge, puhke- ja ööbimiskohad).

Hellenurmes asub tsentraalne ühisveevärgi- ja kanalisatsioonisüsteem. Kommunaaftenuseid pakub 100% kohaliku omavalitsuse osalusega OÜ Palu -Teenus. 2001. aasta suvel veetrassid renoveeriti ja paigaldati veepuhastusseadmed. 2002.a. renoveeriti küla reoveepuhasti, mis tänaseks jääb juba tarbijate kasvust tulenevalt ajale jalgu.

Hellenurme piirkonda varustatakse elektriga PKV Tartu elektrivõrgust. Jaotusvõrgu moodustavad 10/15 kV keskpinge õhuliinid (v.a. Hellenurme keskus, mis on 15 kV pingel ja saab toite Tartumaa elektrilt). Jaotusvõrgu olukord on piirkonnas kohati mitterahuldav, mistõttu esineb probleeme pingekvaliteedi ning elektrivarustuse katkestuste arvuga (näiteks tormide korral). Taastuvelektri osakaal kogu Eestimaal toodetava elektri osas on alla 1%, kuigi 2003.a. leidis aset hüdro- ja tuuleenergia tootmise 2,7-kordne kasv võrreldes eelneva aastaga 7 GWh-lt 2002.a. 19 GWh-ni 2003.a.

Hellenurme piirkonnas toodab vee-energiat kasutades elektrit OÜ HELLENURME VESKI. Elion Ettevõtte AS kõnesideühenduste probleemistik: piirkonna kommutatsioonikeskus Hellenurme keskuses, asub optilise kaabli ringist 3-10 km kaugusel, mistõttu on andmesideühenduste pakkumine ADSL tehnoloogial piiratud, samuti ei pakuta veel piirkonnas kaasaegset IPTV teenust. Paljude klientideni puudub jaotuskaabli võrk. Samas pole tänaseid projekteerimis- ja ehitustingimusi, kooskõlastusi ja omandisuhteid, kallinenud materjale ja hüppeliselt kasvanud ehitushindasid silmas pidades reaalne uusi kaablivõrke lähiajal rajada. Valdav enamus kaabli puudusel teenust mittesaavad kliendid asuvad hajali - see omakorda teeb lahenduste leidmise keeruliseks ja klientidele kulukaks. Osa varem rajatud ja osaliselt klientidele kuuluvad liiniosad on halvas seisukorras.

Seetõttu ongi piirkonnas jõudsalt arenenud traadita internetiühendus, mille pakkujaid siin on lausa 4 – Elion Ettevõtte AS, Kernel AS, Televõrk AS (KÕU) ja Siim Jänes FIE.

Piirkonnale on lähimateks mobiilside operaatoriteks EMT tugijaam – Päidlas, Pukas, Rõngus ja Elvas. Päidla mastis on lisaks EMT seadmetele ka AS Elisa seadmed. Kuna ka need võimalused ei suuda tagada piirkonnas head leviala, siis paigaldati Hellenurme keskusesse lisaks ka repiiter Elva mastist. Teiste operaatorite pakutud teenustega on aga piirkonnas hoopiski kehv olukord, leviala minimaalne. Tuleviku tarvis käivad hetkel läbirääkimised lisatugijaama paigaldamiseks EMT poolt.

Hellenurme keskuses asub kaks rekonstrueeritud tuletõrje veevõtukohta ja kaks täidetavat mahuti:

- Hellenurme paisjärve veevõtukoht – asukoht Hellenurme küla, Hellenurme paisjärve äärne ala. Veevõtt Hellenurme-Palu tee ääres püüiveski eest. Korrastatud 2007 aastal (4 raket läbimõelduga 1,5 m, kaas, märgistus). Juurdepääsutee rahuldav, teostatakse lumetõrjet.
- Ööbikuoru veevõtukoht – asukoht Hellenurme küla, Hellenurme oja äärne, 3 raket, läbimõõt 1 m. Korrastatud (süvendatud, rakked, kaas) 2006 aastal, juurdepääs rahuldav, lumetõrje tagatud, märgistus.
- Täidetav mahuti - Hellenurme külas, Hellenurme Avatud Noortekeskuse juures. Rajatud maasisene mahuti, täidetav (pole teada vettpidavus, puudub märgistus). Asukoht eramaal.
- Täidetav mahuti - Hellenurme külas, endise rohujuhaveski juures rajatud maasisene mahuti, täidetav (pole teada vettpidavus, puudub märgistus). Asukoht eramaal.

Ettevõtlus

Hellenurme piirkonnas on suuremateks tööandjateks teenindav ettevõtte MTÜ Hellenurme Mõis ja Paluperla Vallavalitsus. Taim- ja seakasvatusega tegeleb piirkonnas OÜ HELDE PM TOOTMINE. Puidu- ja tehnikafirmadest tegutseb OÜ Vahemetsa Puit. Piirkonnas töötab üks kauplus – Hellenurmes Elva TÕ kauplus. Teenindusasutuste võrk on kujunemas. Teenindajateks on vee-ettevõtja OÜ Palu-Teenus, OÜ Hellenurme Veski (töötav jahuveski, ekskursioonid jm.), MTÜ Hellenurme Mõis (sotsiaalteenus), MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus (vaba aeg) ja OÜ VEVASI (kes rendib hooneid nii MTÜ Hellenurme Mõisale kui ka Eesti Post AS-le). Toitlustajat piirkonnas pole, v.a. vesiveski, kus külastajatele pakutakse suveniirkakukest. Kohaliku omavalitsuse haldusaparaat, vallavalitsus asub põhiosas Hellenurmes, vallamajas.

HELLENURME PIIRKONNA ARENGUEELDUSED

Arengukava koostamise käigus teostati Hellenurme piirkonna SWOT-analüüs. Piirkonna tugevaid ja nõrku külgi ning arenguvõimalusi ja –ohte iseloomustavad märksõnad järjestati prioriteetsuse alusel.

Piirkonna tugevad küljed

1. Hea asukoht +++++
2. Tegutsev noortekeskus +++
3. Hellenurme Vesiveski +++++
4. Tegutsev hooldekodu +++
5. Säilinud mets, kaunis looduskeskkond +
6. Hea bussiliiklus Elvaga +
7. Interneti püsiühendus +++
8. Mõisapark, mõisakompleks jt. vaatamisväärsused ++
9. Lustimägi, Emajõe veeriigi veetee +
10. Matkarada, Hellenurme infotuba
11. Võrkpalli karikamängud
12. Postkontor
13. Vallakeskus +
14. Raamatukogu
15. Elva jõgi, paisjärv
16. Kauplus
17. MTÜ Tantsuklubi Mathilde
18. Aktiivsed pensionärid
19. Kirik
20. Puhas joogivesi
21. Täiustatud elektrivarustus
22. Uuenev elanikkond
23. Olukord parem kui paljudes ümbruskonna valdades

Piirkonna nõrgad küljed

1. Vananev rahvastik +
2. Jõe kaldad risustunud
3. Vaba maa puudub ++
4. Suurettevõtte paigaltammumine ++
5. Küla üldilme kehv +
6. Meeste töökohtade vähesus
7. Passiivsed inimesed +++
8. Kultuurimajas tegutseb vaid kodanikealgatus +
9. Noortel puudub lõplikult renoveeritud kooskäimiskoht +++
10. Puudub toitlustus, majutus
11. Otepäaga kehv bussiliiklus

12. Puuduvad tänavavalgustus ja kõnniteed ++
13. Hooldekodu probleemsete hoolealuste domineerimine küla pildis +++

Piirkonna olukorrast ja väliskeskkonna arengutest tulenevad võimalused

1. Ettevõtluse arendamine +++++
2. Koostöö VVV-ga ja Otepää Looduspargiga ++
3. Hooldekodu laienemine +
4. Invaturism
5. Huvitegevuse laienemine, eriti noorsoole ++++
6. Elamuehituse väljaarendamine ++
7. Uued EL rahatusvõimalused +
8. Lustimäe väljaarendamine ++
9. Turismiettevõtluse arenemine ++
10. Koostöö naabritega (MK, riik, küla) +
11. Viidamajanduse arendamine
12. Rajada talvel külakeskust ja Tartu Maratoniraja ühendav suusarada
13. Hellenurme infotoa arendamine

Piirkonna olukorrast ja väliskeskkonna arengutest tulenevad ohud

1. Alkoholismi jt. pahede süvenemine +++
2. Noorte väljaränne ++
3. Ebasoodne poliitiline olukord
4. Postkontori sulgemine +++
5. Kvaliteetse hariduse kättesaadavuse küsitavus +
6. Hooldekodu laienemine +++
7. Ühistranspordi vähenemine
8. Kaupluse sulgemine

Koostöö laiendamise vajadus

Oluliseks koostööd vajavaks valdkonnaks peetakse piirkonna loodusmaastiku heakorrastamist, heakorrastatust soosivate majandushoobade ühist juurutamist ning keskkonnakaitse ning säästva arengu tagamist ühtlaselt kogu piirkonnas. Siin on oluline eelkõige koostöö valla erinevate piirkondade, külade vahel. Ühiseks koostööhuviks on Otepää Looduspargi ja Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA areng. Vajadus arendada sisukamaks koostööd Rõngu valla ja Elva linna organisatsioonide, ettevõtetega (Elva Postipoiss, Elva Laskesportibaas, spordiklubid, huviringid, kultuuriüritused, taidlusvõimalused).

Vastandlikud huvid

Oluliseks huvide vastandumise valdkonnaks on piirkondlik areng ehk arenguprioriteetide seadmine teljel "keskus-ääremaa". Tajutakse ohtu millist küla lugeda keskuseks ja siit omakorda, millist valla piirkonda lugeda prioriteetsemaks.

Võimaliku haldusreformi üheks variandiks võiks olla Palupera valla jagunemine, kus Palupera Nõuni poolne vallaosa ühineks Otepää vallaga ja Hellenurme-Palupera vallaosa Elva linnaga (juhul kui Rõngu vallaosa ühineb Elva linnaga). Aga see küsimus jääb vallavolikogu ja/või riigi otsustada. Piirkonna tõmbekeskuseks on olulises osas Elva linn, kuhu on koondunud suurem osa alateenustest.

HELLENURME PIIRKONNA ARENGUSTRATEEGIA

Hellenurme piirkonna arenguvision, tulevikupilt aastaks 2015

Hellenurme on kvaliteetse elukeskkonnaga, kodune koht elamiseks ning tuntud turismipiirkond

Hellenurme on tuntud turismipiirkond, kus on olemas tingimused rahvaspordiga tegelemiseks, mitmekesiseks aktiivseks vaba-aja veetmiseks ja puhkamiseks. Piirkonnas toimub aastaringelt mitmesuguseid rahvaspordiüritusi ning kultuurisündmusi. Turismitooted on konkurentsivõimelised. Piirkonna põliselanik on noorenenud. Piirkond on hinnatud oma kvaliteetse elukeskkonna tõttu. Piirkonna elanikud on tugeva kodupiirkonnatunnetusega ning osalevad aktiivselt valla elu kujundamisel.

Piirkonnas on piisavalt töökohti ja ettevõtlus on mitmekesine. Väikeettevõtlus on peamiselt orienteeritud mitmekesiste aktiivse vaba-aja veetmise ja puhketeenuste pakkumisele. Vaatamisväärsused on korrastatud.

Välja on ehitatud piirkonna vajadusi rahuldav sotsiaalne infrastruktuur. Tagatud on konkurentsivõimeline alusharidus. On olemas mitmekesised võimalused noorte huvitegevuseks. Piirkonna kultuuri- ja spordielu on elav, elanikud on kaasatud seltside ja klubide tegevusse. Elanikele ja külalistele on tagatud turvalisus. Vanureid ja erivajadustega inimesi aitab heal tasemel hoolekandesüsteem, kus on suur roll kolmanda sektori organisatsioonidel.

Ühistranspordikorraldus vastab piirkonna elanike vajadustele. Nõudlusele vastav transpordikorraldus ja teede hea kvaliteet on suurendanud inimeste mobiilsust ja töövõimaluste kasutamist väljaspool piirkonda. Kätesaadavad on kaasaegsed telekommunikatsiooniteenused, mis võimaldavad kaugtööd. Piirkonna miljööväärtus on kõrge. Maastiku üldilme on heakorrastatud ja kaunid maastikupaated on avatud. Inimtegevus on loodustsäästev ja keskkonna bioloogiline mitmekesisuse säilimine on tagatud. Piirkonna suurimaks rikkuseks on puhas loodus, omanäoline kultuur ja traditsiooniline eestlaslik elulaad. Traditsioonid on säilinud. Maakultuurimaja on remonditud ja töötab, kultuurielu on elav. Noortekeskuse hoone on noorte kooskäimiskohaks sobival renoveeritud ja sisustatud. Toimib elanike tagasivool maale.

Piirkonna arendustegevuse peamine ülesanne:

Hellenurme piirkonna elanike heaolu parandamine ja piirkonna majandusliku elujõu ning konkurentsivõime tõstmine

Ülesande täitmine eeldab piirkonnas tööealise ja töövõimelise ning majanduslikult elujõulise elanikkonna suurendamist, mis omakorda eeldab:

1. Piirkonna töövõimaluste mitmekesistamist ja uute töökohtade loomist peamiselt kohalikule omapärale rajaneva põllumajanduse, turismi- ja puhkemajanduse arendamise kaudu;
2. Piirkonnas uute töövõimaluste loomine tööstuses, orienteerituna eelkõige meessoole;
3. Elanike tööalase mobiilsuse suurendamist ja tööalast pendelrännet soodustavate meetmete rakendamist;
4. Atraktiivse elukeskkonna loomist (uute püsielanike juurdemeelitamine ja elanikkonna paiksuse suurendamine).

Arengumudeli koostisosad on alljärgnevad:

Turism ja puhkemajandus

Hellenurme piirkonna turismi- ja puhkemajanduse väljaarendamisel on olulised järgnevad tegevussuunad:

- **Mitmekesiste tingimuste loomine rahvaspordiga tegelemiseks, puhkamiseks ja aktiivseks vaba aja veetmiseks.** Mitmekesiste rahvaspordi- ja aktiivse vaba aja veetmise võimaluste väljaarendamine, mis sisaldab endas alljärgnevaid tegevussuundi:
  - **Polüfunktsionaalse loodus- ja rahvaspordipunktide väljaarendamine.** Toetatakse polüfunktsionaalsete teenustega loodus- ja spordipunktide väljaarendamist ning erasektori poolt rahvaspordi- ja aktiivse vaba aja veetmise võimaluste loomist, vajaliku infrastruktuuri väljaarendamisega ja arendusprojektide kaasfinantseerimisega (looduse õpperajad, matkarajad, suusarajad, jalgrattarajad, orienteerumine, kalapüük, piknikud, telkimine, matka- ja suusapäevad koolidele, looduse õppepäevad jms.). Elva-Vitipalu maastikukaitseala, mis ulatub ka Palupera valla Hellenurme piirkonda on eeldatavasti huvipakkuv üha enam mitte ainult Eestimaa turistile vaid ka välituristile, seda eelkõige Via Hanseatica arengukoridori arenedes (Eesti Üleriigiline Planeering. Eesti 2010);
  - **Turismi-spordirajatiste väljaarendamine.** Renoveeritakse olemasolevad ja ehitatakse välja spordirajatised (võrkpalliplatsid, noortekeskus jms). Luuakse vajalikud tingimused nende kasutamiseks nii kohaliku elanikkonna, kui ka külastajate poolt;
  - **Piirkonna üldkasutatavate vabaajarajatiste väljaarendamine.** Renoveeritakse olemasolevad ja ehitatakse välja üldkasutatavad sportimis- ja vabaajarajatised (eelkõige mänguväljak lasteaia ja/või noortekeskuse juures), eesmärgiga mitmekesistada elanikkonna, eriti noorte, sportimise ja vaba aja veetmise võimalusi;
  - **Matka-, tervise- või liikumisradade võrgustiku väljaarendamine.** Mitmekesise valiku aktiivset liikumist võimaldavate radade, talveperioodil ka rahvasportlastele mõeldud liikumisradade väljaarendamine võimaldab suurendada piirkonna atraktiivsust nii elukeskkonnana kui ka vaba aja veetmise ja puhkamise kohana. See omakorda mõjub positiivselt kohaliku teenindussfääri arengule;
  - **Üldkasutatavate puhkealade väljaarendamine.** Puhkevõimaluste mitmekesistamiseks arendatakse välja üldkasutatavad puhkealad (Hellenurme mõisapark, Hellenurme paisjärve supluskoht, mänguväljakud jms). Puhkealadel ehitatakse välja vajalik infrastruktuur, tagatakse keskkonnakaitsemeetmed ning toetatakse teenindussfääri arengut;
- **Koostöö parendamine eri tasandite vahel aastaringse turismi- ja puhkemajanduse väljaarendamisel.** Oluline on tagada koostöö avaliku ja erasektori vahel (infovahetus, vastastikune tegevusplaanide tutvustamine ja kooskõlastamine ning ühiste ideede genereerimine). Toetatakse erasektori omavahelist võrgustumist ühiste tootepakettide loomisel, mis sisaldavad endas nii erasektori teenuseid kui ka üldkasutatavat turismiinfrastruktuuri, eesmärgiga täielikumalt ära kasutada piirkonna turismipotentsiaali. Nii näiteks võiks olla võimalus osta teenust MTÜ Hellenurme Mõisast – pesemine, arstiabi, massaaž jt.
- **Piirkonna ühtse kohaturunduse ja infosüsteemi väljaarendamine.** Hellenurme piirkonna, kui puhkemajandusala väljaarendamisel on olulisel kohal piirkonna ühtne eesmärgistatud kohaturundus ning efektiivne infosüsteem ja koostöö naaberkülade, Otepää , Elva piirkonna puhkealade ja -majandusega. Piirkonna maine kujundamine eeldab eelkõige piirkonnale iseloomulike ja piirkonna atraktiivsust võimendavate sümbolite väljakujundamist ja nende levitamist mitmekesisel viisil. Selleks töötatakse välja piirkonna ühtse kohaturunduse strateegia, kaasates protsessi kõik piirkonna olulisemad huvigrupid. Piirkonnas sisalduva turismipotentsiaali parimaks rakendamiseks on oluline piirkonda külastada soovijatele ja piirkonnas viibijatele

suunatud efektiivse infosüsteemi väljaarendamine. Selleks toetatakse igati kohaliku infopunkti säilitamist ja edasiarendamist ning selle teenuste mitmekesistamist. Erinevate teenuste reklaamimine valla koduleheküljel, turismimessidel. Tõhustatakse info aktualiseerimist, produtseeritakse piirkonna võimalusi tutvustavaid infomaterjale, tähistatakse ning varustatakse vajaliku informatsiooniga turismiinfrastruktuur ning -objektid. Koostöös erinevate huvigruppidega, tagatakse info aktuaalsus.

Tegevussuuna elluviimiseks teostati projekt “Elva puhkepiirkonna tuntuse parandamine ja külastatavuse suurendamine”. Hellenurme mõisakompleks koos pargiga, kabeliga, Lustimäe puhkekohaga kuuluvad Elva puhkepiirkonda. Hellenurme mõisakompleks on osaliselt renoveeritud. Nimetatud projekt on olulisel määral piirkonna arenguga seotud – külastatavuse uuring on heaks lähteks järgnevatele uuringutele, projektidele, annab kogemuse ja suunised täiustatud piirkonna, kui külastuskoha külastatavuse suurendamiseks. Hellenurme piirkonnast on märkusena toodud just: *arenemisruumi on puhkekohtadel. Külastajatele meeldiks, kui kusagil oleks piknikukoht.*

Mitmekesiste töövõimalustega, kaasaegne ja atraktiivne elukeskkond

Kaasaegse ja atraktiivse elukeskkonna väljaarendamise eesmärkideks on kohalike elanike elukvaliteedi parandamine ja seeläbi elanikkonna paiksuse suurendamine. See loob eeldused ka elanikkonna vanusstruktuuri noorenemiseks. Hellenurme piirkonna töö- ja elukeskkonna väljaarendamine peab toetama kohaliku omapära ja väärtuste säilimist, võimaluste mitmekesisust ning riskirühmade vajadustega arvestamist. Mitmekesiste töövõimalustega kaasaegse ja atraktiivse elukeskkonna väljaarendamisel on olulised alljärgnevad tegevussuunad:

- **Hellenurme piirkonna heakorrastatuse ja keskkonnasäästva arengu tagamine.** Elukeskkonna atraktiivsuse ning turismi- ja puhkemajandusliku potentsiaali suurendamiseks on oluline piirkonna miljööväärtuse parandamine. Lisaks kohaliku omavalitsuse poolt teostavatele meetmetele on piirkonna elanikel, ettevõtetel, organisatsioonidel võimalik heakorra parandamiseks viia läbi üldiseid heakorraaktsioone ja –konkurse. Tulla appi üldkasutatavate puhkealade korrastamisele ja tagada oma kinnistute korrastamine.
- **Kaasaegse tehnilise infrastruktuuri väljaarendamine.** Elanikkonna mobiilsuse suurendamiseks ja valla osade omavahelise ühenduse tõhustamiseks jätkata taotlemist kohalikust omavalitsusest ja riigiinstitutsioonidest maanteedevõrgustiku rekonstrueerimiseks ja oluliste riigimaanteed kõvakattega katmiseks (Hellenurme - Päidla, nr. T- 23173). Liiklemistingimuste parandamiseks taotleda kohalikust omavalitsusest ja riigiinstitutsioonidest Hellenurme keskusesse kergliiklustee ja tänavavalgustuse rajamist üldkasutatavate objektide juurde. Eramajade juurde organiseerida õuevalgustus. Väga oluliseks tuleb pidada interneti püsiühenduse kättesaadavuse võimaluste reklaamimist, alahoidmist ja arendamist. Piirkonnas on olemas 4 teenuse pakkujat!
- **Konkurentsivõimelise alusharidusteenuse väljaarendamine.** Hellenurme piirkonnas elukeskkonna heaolu suurendamiseks, noorte piirkonnast lahkumise vältimiseks on vajalik kvaliteetset alusharidusteenust pakkuva haridusasutuse – MTÜ “Hellenurme Mõis” eralasteaed arendamine, säilitamine. Koostada tuleks alusharidusteenuse arengukava.
- Noorte vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistamine. Noorte vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistamise eesmärgil arendada välja olemasolev MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus ja toetada uute noorteühenduste teket, tegevust.
- **Kaasaegsete sotsiaal- ja tervishoiuteenuste väljaarendamine.** Elanikkonna sotsiaalse heaolu ja turvalisuse suurendamine eeldab piirkonnas sotsiaalse infrastruktuuri väljaarendamist. Vanurite ja puuetega inimeste heaolu tagamiseks arendatakse välja sotsiaalhoolekandesüsteem, milleks renoveeritakse, laiendatakse olemasolevat hooldekodu Hellenurmes ning säilitatakse olemasolevad sotsiaalkorterid. Sotsiaalhoolekannet piirkonnas tuleks laiendada ka avahoolduse väljaarendamisega, kaasates sellesse kolmanda sektori organisatsioone, sest suurenenud

töökoormuse tõttu ei suuda valla sotsiaalametnikud piisavalt sotsiaalteenuseid pakkuda. Tuleks leida võimalused alusharidusasutuse sotsiaaltöötaja ja logopeedi ametisse rakendamiseks.

- **Kohaliku kultuurielu arendamine.** Korrastatakse olemasolev kultuuriasutus ja -ehitised. Elanike ühiskonnaelus osalemise aktiveerimiseks tagatakse Hellenurmes kultuuriasutus(t)e (raamatukogu/kultuurimaja/noortekeskus/AIP) olemasolu, arendades neid polüfunktsionaalseteks keskusteks. Keskused omaksid mitut sihtotstarvet, näiteks aktiivse vaba aja veetmise, päevakeskuse, teabetoa ja/või kohaliku seltsielukeskuse funktsiooni. Elanikkonna ühistegevuse aktiveerimiseks toetatakse küla-, kultuuri- ja spordiseltside arengut, sest just vähene seltsitegevus on üks elanike passiivsuse näitajaid ja süvendab sotsiaalset passiivsust. Hellenurme piirkonna külakogukonnal on praegu kiratsev arengustaadium (Hellenurme maanaiste selts on tagasihoidlikuks jäänud, MTÜ "Avatud Hellenurme Noortekeskus" tegutseb renoveerimist vajavas hoones, külaaktiiv väikesearvuline, puudub tahe, vaba aeg jne.). Kõige aktiivsem on hetkel MTÜ Tantsuklubi Mathilde, kus lisaks vanatantsutrupile tegutsevad kaks naiste lauluansamblit, tantsutrupp Helles, külateater „Muhkel“, näitemänguline soutantsutrupp „Muhedad“ ja muusikaansambel „Lahe“. Teiseks aktiivseks grupeeringuks on piirkonna noored, kellest 25-liikmeline seltskond veedab aktiivselt aega MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskuses. Oma piiratud kuid huvipakkavas tegevusvaldkonnas on aktiivsed piirkonna pensionärid. Tuleb soodustada koostööd erinevate huvigruppide (noored, pered, väikeettevõtjad jne.) sees kui ka nende vahel. Samuti tugevdada koostööd ja partnerlust avaliku-, era- ja kolmanda sektori vahel kohaliku elu arendamisel.
- **Kogukonnasuhete tugevdamine piirkonnas.** Selleks, et külakogukond areneda saaks, peab olema piisav sotsiaalne võrgustik, et teave võimaluste ja pakutavate teenuste kohta sihtrühmadeni jõuaks. Kogukonnasuhete puudulikkus takistab piirkonnas kasutada arenguks kohalikke ressursse ning hankida neid väljastpoolt. Tuleb küldes leida juurde eestvedajad, kellel on huvi hakata tegelema kogukonda kaasava arendustegevusega. Tuleb teavitada külakogukonda enam Hellenurme arengukava olemasolust ja toetama selle arendamist, järgimist.

Hellenurme piirkonna strateegilised eesmärgid ja ülesanded

Piirkonna arengumudeli elluviimisel on tähtsamad strateegilised eesmärgid ja ülesanded järgmised:

HEAKORRASTATUD ELUSKESKKOND, MINIMISEERITUD KESKKONNAREOSTUS

- Maastiku heakorrastatuse tagamine ühise heakorda puudutava reeglistiku järgimisega, aktsioonide ja meetmete käivitamisega
- Piirkonna ettevõtete, kolmanda sektori ja üksikisikute rolli suurendamine Otepää Looduspargi ja VVV SA arengus ja seeläbi maastiku heakorrastamine ja atraktiivsuse suurendamine
- Kogu piirkonda hõlmava jäätmekäitlussüsteemi propageerimine
- Maastiku miljööväärtust soodustavate maakasutusviiside soodustamine ning mahepõllunduse arendamine

MITMEKESISED TINGIMUSED SPORTIMISEKS JA AKTIIVSEKS VABA AJA VEETMISEKS

- Rahvaspordiga tegelemiseks vajalike sportimistingimuste väljaarendamine
- Üldkasutatavate sportimis-, mängimisrajatiste väljaarendamine
- Piirkonna üldkasutatavate puhkealade väljaarendamine
- Looduslike ja kultuuriajalooliste vaatamisväärsuste korrastamine
- Matka-, tervise- ja liikumis- ning suusaradade rajamine
- MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskuse väljaarendamine, teabetoa arendamine ja haldamise toetamine
- Olemasolevate traditsiooniliste ürituste säilitamine

KVALITEETNE ALUSHARIDUSTEENUS

- Eelkooliealistele lastele alusharidusasutuse teenuste kättesaadavuse tagamine piirkonnas
- Palupera põhikooli elujõu tagamisele ning õppetingimuste kaasajastamisele, haridusteenuse konkurentsivõime tõstmisele kaasarääkimine
- Noorte huvihariduse võimaluste mitmekesistamine (kultuurimaja, noortekeskus)
- Elukestva õppimise võimaldamine (täiskasvanute koolitus, ümberõpe)

SOODNE ETTEVÕTLUSKESKKOND, MITMEKESINE VÄIKEETTEVÕTLUS

- Piirkonna olemasolevate investeringuvõimaluste (tühjad hooned) aktiivne reklaamimine potentsiaalsetele investoritele
- Kohalikul omapäral rajaneva ning seda toetava (turismitalud, mahepõllumajandus, veski, käsitöö, kaubandus, teenindus jms) ning tööhõivet soodustava väikeettevõtluse arengu toetamine

AKTIIVNE KULTUURIELU

- Elanike kultuurialase ühistegevuse toetamine
- Piirkonna territooriumil asuvate ajalooväärtuste korrastamine, tähistamine ning vaatamisväärsustena esiletoomine
- Maakultuurimaja renoveerimine
- Küla(de) arengukava(de) perioodiline täiendamine, ajakohastamine, külavanema(te) valimine
- Avatud Hellenurme Noortekeskuse ja maakultuurimaja renoveerimine, tegevusplaanide koostamine, väljaarendamine, huviringide tegevuse kvaliteedi tõstmine,

KAASAEGSED SOTSIAALTEENUSED

- Olemasoleva sotsiaalhoolekandeametuse edasiarendamine, Lõuna-Eesti Hooldekeskuse lõplik väljaarendamine MTÜ "Hellenurme Mõis" baasil
- Avahooldusteenuse loomine ja kvaliteetsemaks muutmise
- Mittetulundussektori kaasamine hooldusteenuse osutamisse
- Tööhõivet soodustavate abinõude rakendamine

KAASAEAGNE TEHNILINE INFRASTRUKTUUR

- Hellenurme - Päidla riigimaanteed renoveerimine ja kõvakattega katmine
- Piirkonna teede renoveerimine, Hellenurmes tänavavalgustuse ja kergliiklustee rajamine
- Optimaalse ühistranspordiühenduse tagamine keskustega (Elva, Otepää, Valga)
- Interneti püsühenduse kättesaadavuse tagamine piirkonnas
- Kanalisatsioonitorustiku rekonstrueerimine piirkonnas
- Elektrisüsteemide kaasajastamine piirkonnas

PIIRKONNA TOIMIV INFOSÜSTEEM

- Koostöö arendamine avaliku-, era- ja kolmanda sektori vahel piirkonna maine kujundamisel
- Turismiinfrastruktuuri tähistamine ja ühtsete infomaterjalide süsteemne ja adekvaatne produtseerimine piirkonnas
- Külasantide paigaldamine
- Külavanemate rakendamine info levitamisel, nende kaasamine arendustegevusse

HELLENURME PIIRKONNA LÄHIAASTATE TEGEVUSVAJADUSED

Hellenurme piirkonna tegevuskava aastani 2015

Vastavalt Hellenurme piirkonna arengueesmärkidele ja ülesannetele on piirkonna tegevusvajadused arengustrateegia ellurakendamisel alljärgnevad:

Arengueesmärk I: HEAKORRASTATUD ELUSKESKKOND, MINIMISEERITUD KESKKONNAREOSTUSEGA

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2015	Teostaja
1. Maastiku heakorrastatuse tagamine				
1.1	Maastiku heakorrastatust soodustavate projektide algatamine (avalikult kasutatavate alade korrastamine, lagunenuid hoonete lammutamine)	X	X	KOV, MTÜ, erasektor, ettevõtlus
1.2	Üldiste heakorrapäevade ja –konkursside korraldamine	X	X	Vallavalitsus, MTÜ
1.3	Otepää Looduspargi ja VVV SA poolt rakendatava maastikuhoolduse süsteemis osalemine	X	X	Vallavalitsus
2. Jäätmeäitluse väljaarendamine				
2.1	Korraldatud jäätmehoolduse propageerimine, liitumine, s.h. jäätmete sorteerimise rakendamine			KOV, eraisikud, ettevõtlus

Arengueesmärk II: TAGATUD LOODUSKESKKONNA SÄÄSTEV ARENG JA LOODUSLIK MITMEKESISUS

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2015	Teostaja
1. Looduskaitsemeetmete rakendamine				
1.1	Keskkonnainfobaasi loomine ning info pidev uuendamine ning levitamine	X		Vallavalitsus
1.2	Keskkonnateadlikkust tõstvate teabepäevade, konkursside jms. korraldamine	X	X	Vallavalitsus
2. Loodusväärtuste korrastamine ja väärtustamine				
2.1	Viidaprojekti jätkamine: turismiobjektide ja-teenuste viidastamine ja infotahvliitega varustamine	X	X	Vallavalitsus, fondid, MTÜ
2.2	Hellenurme mõisapargi rekonstrueerimistöde jätkamine . Hellenurme mõisa allee tervendamine.	X	X	Vallavalitsus, fondid, MTÜ

Arengueesmärk III: MITMEKESISED TINGIMUSED SPORTIMISEKS JA AKTIIVSEKS VABA AJA VEETMISEKS

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2015	Teostaja
2. Spordiplatside ja mänguväljakute rajamine				
2.1	Laste mänguväljakute rajamine (mõisapark, noortekeskus)	X	X	Vallavalitsus, fondid, MTÜ
2.2	Hellenurme korvpalliplatsi täiustamine		X	Vallavalitsus, fondid, MTÜ
2.3	Avatud Hellenurme Noortekeskuse soprdiinventari täiustamine	X	X	MTÜ, fondid, Vallavalitsus
3. Piirkonna avalike puhkealade võrgustiku väljaarendamine				
3.1	Hellenurme mõisapargi rekonstrueerimistöde lõpuleviimine	X	X	Vallavalitsus,

				fondid, kolmas sektor
3.2	Lustimäe puhkekoha edasiarendamine, hooldamine, juurdepääsu tee ehitamine	X	X	Vallavalitsus, fondid, kolmas sektor, VVV SA
3.3	Middendorffide kabeli ja selle ümber pargi korrastamine	X	X	Vallavalitsus, riik
3.4	Hellenurme paisjärve ääres Hellenurme supluskohta väljaarendamine	X	X	Vallavalitsus, fondid
3.5	Kolmanda sektori toetamine spordi- ja muu vaba aja tegevuse arendamisel vallas (nt. noortekeskuses vms.)	X	X	Fondid, Vallavalitsus, erasektor

Arengueesmärk IV: KVALITEETNE ALUSHARIDUSTEENUS JA NOORSOOTÖÖ

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2015	Teostaja
1. Noorsootöö ja huvihariduse arendamine				
1.1	Avatud Hellenurme Noortekeskuse arendamine	X	X	MTÜ, fondid, vallavalitsus
1.2	Huviringide tegevuse arendamine noortekeskuse ja/või kultuurimaja juures. Tegevuse kvaliteedi tõstmine.	X	X	Palupera põhikool, Vallavalitsus, MTÜ, riik
1.3	Toimivate/tekkivate noorteorganisatsioonide tegevuse toetamine	X	X	Vallavalitsus, fondid, kolmas sektor
2. Haridusasutuse materiaal-tehnilise baasi arendamine				
2.1	Hellenurme lasteaia mänguväljaku ehitus	X		Vallavalitsus, riik, MTÜ
3. Õppetöö kvaliteedi parandamine				
3.1	Pedagoogide täiendhariduse soodustamine	X	X	Vallavalitsus, MTÜ
3.2	Õppetingimuste ja -vahendite kaasajastamine	X	X	Vallavalitsus, MTÜ
4. Eelkooliealistele lasteasutuse kättesaadavuse ja teenuse kvaliteedi tagamine piirkonnas				
4.1	Alushariduse teenuse võimaldamine kõigile piirkonna lastele	X	X	Vallavalitsus

Arengueesmärk V: SOODNE ETTEVÕTLUSKESKKOND. MITMEKESINE VÄIKEETTEVÕTLUS

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2015	Teostaja
1. Ettevõtlusalase teabesüsteemi väljaarendamine				
1.1	Piirkonna ettevõtete ja ettevõtjate infobaasi loomine	X		Vallavalitsus
1.2	Piirkonna investeringuobjektide ja vabade äripindade infobaasi loomine ja teabe levitamine	X		Vallavalitsus
2. Turismialase infosüsteemi väljaarendamine				
2.1	Prioriteetsete turismiobjektide/projektide fikseerimine	X		Vallavalitsus
2.2	Edukamate ergutamise, tunnustamise avalikkuse tähelepanu pälvimiseks	X	X	Vallavalitsus

Arengueesmärk VI: AKTIIVNE KULTUURIELU

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2015	Teostaja
1. Kultuuriasutuste võrgustiku väljaarendamine				
1.1	Hellenurme kultuurimaja renoveerimine		X	Vallavalitsus, fondid
2. Elanike kultuuri- ja spordialase ühistegevuse arendamine				
2.1	Piirkonna ürituste kava väljatöötamine, läbiviimine, traditsiooniks kujundamine, statuudi väljatöötamine (valla sünnipäev, lastekaitsepäev, pidulikud sündmused – sünd, juubel, tööpanus, ergutus, tunnustus jms.)	X	X	Vallavalitsus, kolmas sektor
2.2	Arenguspetsialisti leidmine, projektijuhtidega lepingulise suhte loomine		X	Vallavalitsus
3. Ajalooväärtuste korrastamine ning väärtustamine				
3.1	Piirkonna ajaloo väärtuste korrastamine, tutvustamine	X	X	Kolmas sektor, fondid, Vallavalitsus

Arengueesmärk VII: KAASAEGSED SOTSIAALTEENUSED

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2015	Teostaja
1. Valla sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuasutuste väljaarendamine				
1.1	MTÜ Hellenurme Mõis hooldekodu peahoone (mõis) renoveerimine ja arendamine	X	X	Vallavalitsus, fondid, riik, kolmas sektor
1.2	Lõuna-Eesti Hooldekeskuse väljaehitus ja arendamine MTÜ Hellenurme Mõis majandamisel	X	X	Vallavalitsus, fondid, riik, kolmas sektor
2. Piirkonda hõlmava avaholdusteenuse väljaarendamine				
2.1	Avaholduse arendamine mittetulundussektori baasil, tugisikute võrgustiku loomine		X	Vallavalitsus, kolmas sektor
2.2	Koduhoolduse arendamine		X	Vallavalitsus, MTÜ
2.3	Sotsiaaltöö personali koolitamine	X	X	Vallavalitsus
2.4	Avaholduseks vajaliku inventari hankimine		X	Vallavalitsus, kolmas sektor
2.5	Hooldejate koolitus	X	X	Vallavalitsus, fondid, kolmas sektor
3. Munitsipaalkorterite renoveerimine				
4.1	Sotsiaalkorterite renoveerimine	X	X	Vallavalitsus, KredEx
4.2	Munitsipaalkorterite ehitamine Hellenurmes või piirkonnas		X	Vallavalitsus, KredEx
4.3	Energiamärgis igale mitmekorteriga elamule ja ühiskondlikule hoonele	X		Vallavalitsus, KredEx, eraisikud

Arengueesmärk VIII: KAASAEGNE TEHNILINE INFRASTRUKTUUR

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2010	Teostaja
1. Piirkondliku tähtsusega maanteedevõrgustiku renoveerimine				
1.1	Hellenurme-Päidla-Kintsli tee kõvakattega katmine	X	X	Riik
1.2	Hellenurme-Mäelooga tee kõvakattega katmine		X	Riik
1.3	Hellenurme-Middendorffi tee kõvakattega katmine		X	Riik
2. Teede ehitamine ja renoveerimine keskustes				
2.1	Hellenurme kergliiklustee ja tänavavalgustuse ehitus	X		Vallavalitsus, riik
2.2	Lustimäe juurdepääsutee ehitus	X		Vallavalitsus, fondid
3. Veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemide väljaarendamine				
3.1	Hellenurme reoveepuhasti rekonstrueerimine	X		Vallavalitsus, fondid
3.2	Hellenurme küla kanalitorustiku rek.tööde lõpetamine		X	Vallavalitsus, fondid
3.3	Hellenurme joogivee- ja reoveepuhastussüsteemide haldamine	X	X	Vallavalitsus
3.4	Kogu Hellenurme piirkonna majapidamiste veevarustuse, kanalisatsiooni ja jäätmemajanduse olukorra kaardistamine, probleemide lahendamiseks vajalike meetmete väljatöötamine ja rakendamine	X	X	Vallavalitsus
4. Piirkonna vajadustele vastava ühistranspordikorralduse väljaarendamine				
4.1	Uute bussiootepaviljonide ehitamine (Hellenurme, Pastaku)	X	X	Vallavalitsus
4.2	Bussiootepaviljonide korrastamine	X	X	Vallavalitsus
4.3	Bussipeatuste varustamine prügikastidega, infoturudega, heakorra tagamine	X	X	Vallavalitsus
4.4	Otepää ja Hellenurme-Palupera vahelise ühistranspordiühenduse parandamine	X	X	Vallavalitsus

Arengueesmärk IX: PIIRKONNA TOIMIV INFOSÜSTEEM

NR	Ülesanne, tegevus	2008	2009-2015	Teostaja
1. Piirkonna aktiivne reklaamimine				
1.3	Piirkonda tutvustavate ürituste korraldamine	X	X	Vallavalitsus, MTÜ, fondid
1.2	Piirkonna mainet tõstvate massiürituste organiseerimise toetamine	X	X	Vallavalitsus, fondid
1.3	Interneti püsiühenduse kättesaadavuse tagamine	X	X	Vallavalitsus, ettevõtlus
2. Aktuaalse turismiinfo kättesaadavuse tagamine				
2.1	Turismiinfopunkti täiustamine Hellenurmes. Hoone restaureerimine.	X	X	Vallavalitsus, fondid, kolmas sektor
2.2	Külasiltide, suunaviitade, teadete tahvlite paigaldamine avalikuks kasutamiseks mõeldud rajatavate teeäärsete puhkekohtade juurde	X	X	Vallavalitsus, fondid, kolmas sektor
2.3	Jalgsimatka ja jalgrattamatkaradade tähistamine piirkonnas, objektidele legendid	X	X	Vallavalitsus, Otepää looduspark, VVV SA
2.4	Piirkonna üldinfo, kultuuri- ja spordiürituste kalendri ning sihtsuunitlusega teede- ja radade (matka-, suusa-, rattarajad) info produtseerimine ja kättesaadavuse tagamine (voldikud, valla kodulehekülj jms.)	X	X	Vallavalitsus
2.5	Otepää Teataja leviku tagamine	X	X	Vallavalitsus

Hellenurme piirkonna investeringuvajadused

Alljärgnevas tabelis on koondatud Hellenurme piirkonna lähiaastate (kuni 2015) investeringuvajadused (AK või KOV hinnangul).

Jrk nr	Investeeringu nimetus	Maksumus
ALUSHARIDUS		
1.	MTÜ Hellenurme Mõis eralasteaia hoone, mõisa peahoone renoveerimine	
2.	Õppetingimuste ja -vahendite kaasajastamine	50 000
	Valdkond kokku:	50 000
KULTUUR		
1.	Hellenurme kultuurimaja renoveerimine, sisustuse kaasajastamine	6 000 000
2.	Hellenurme vabaõhulava ehitus mõisaparki	200 000
	Valdkond kokku:	6 200 000
SPORT JA VABA AEG		
1.	Avatud Hellenurme Noortekeskuse väljaehitamine	3 000 000
2.	Hellenurme võrkpalliplatside renoveerimine, infrastruktuuri väljaehitus	500 000
3.	Hellenurme korvpalliplatsi väljaehitus	50 000
4.	Laste mänguväljakud	300 000
5.	Hellenurme mõisapargi renoveerimine (purded, sild)	500 000
6.	Hellenurme paisjärve äärsse ujumiskoha väljaehitus	300 000
	Valdkond kokku:	4 650 000
SOTSIAALHOOLEKANNE, TERVISHOID		
1.	MTÜ Hellenurme Mõis hooldekodu peahoone renoveerimine	10 000 000
2.	Lõuna-Eesti Hooldekeskus ehitamine ja arendamine MTÜ "Hellenurme Mõis" baasil	
3.	Avahoolduseks vajaliku inventari soetamine	300 000
	Valdkond kokku:	10 300 000
KESKKONNAKAITSE		
1.	Hellenurme reoveepuhasti rekonstrueerimine	3 400 000
2.	I Hellenurme küla kanalisatsioonitrasside renoveerimine + projekt	I 1 500 000
3.	Jäätmemajade ehitus kogumispunktidenä	80 000
	Valdkond kokku:	4 980 000
TEED JA TÄNAVAD		
1.	Teede kõvakattega katmine, sh: Hellenurme-Päidla-Kintsli Hellenurme-Middendorff'i kabelini Hellenurme-Mäelooga tee	
2.	Hellenurme juurdepääsutee ehitus	640 000
3.	Uute bussiootepaviljonide ehitamine, pinkide paigaldamine	170 000
4.	Külasiltide, suunaviitade, teadete tahvlite paigaldamine rajatavate avalikuks kasutamiseks mõeldud teeäärsete puhkekohtade juurde	500 000
	Valdkond kokku:	1 310 000+RIIK
HALJASTUS, HEAKORD, TURISM: VAATAMISVÄÄRSUSED, RANNAD, PUHKEKOHAD		
1.	Middendorff'i kabeli ja selle ümbruse ala korrastamine	600 000
2.	Hellenurme supuskoha väljaarendamine	
3.	Viidaprojekti jätkamine, bussiootepaviljonide, -inventari muretsemine	
4.	Lustimäe puhkekoha arendamine	100 000
	Valdkond kokku:	700 000
ELAMUMAJANDUS		
1.	I Sotsiaalkorterite renoveerimine	I 500 000
2.	Munitsipaalkorterite soetamine	1 000 000

	Valdkond kokku:	1 500 000
INFOTEHNOLOOGIA, TELEFONIVÕRK, ELEKTRIVÕRK		
1.	Interneti ühenduse kaasajastamine	100 000
2.	Amortiseerunud alajaamade renoveerimine	Riik
	Valdkond kokku:	100 000
Valla investeeringuvajadus kokku: 29 790 000 Ca		

ARENGUKAVA ELLUVIIMISE ORGANISATSIION JA RAHASTAMINE

Hellenurme piirkonna arengukava viiakse ellu piirkonna sõltumatute tegevuste või erinevate partnerite ühiste arendusprojektide kaudu. Arengukava elluviimist rahastatakse valla eelarvest, riiklikest toetustest ja investeeringutest ning Eesti, välisriikide või rahvusvaheliste organisatsioonide abi- ja koostööprogrammidest (-fondidest) saadavatest sihtfinantseeringutest.

Arengukava elluviimist ning koostööd partneritega koordineerib vallavolikogu, vallavalitsus, olenevalt arendusprojektist ja sellesse kaasatud partneritest. Vallavolikogu ja -valitsuse ülesanne on initsieerida arendusprojekte ja koordineerida nende edasiarendamist, rahastamist ning elluviimist. Piirkonna arengut näitab kindlasti mittetulundussektori ja erasektori algatus ja initsiatiiv. Vajadusel moodustatakse arendusprojektide väljaarendamiseks töörühmasid.

Kasutatud kirjandus

1. Palupera valla energeetika ja veemajanduse arengukava aastani 2015, www.palupera.ee
2. Palupera valla üldplaneering Palupera VVKm KO 1999, 12, 177
3. Palupera valla arengukava 2007-2015, www.palupera.ee

LISA 1

HELLENURME PIIRKOND

Projektid, mis toimusid Hellenurme piirkonnas aastal 2006, 2007 ja milles kas jätkuprojektina või täiesti uue projekti raames osaleb piirkond aastal 2008.

PROJEKT „HELLENURME MÕISAKOMPLEKSIGA SEOTUD AJALOOOLISE- JA KULTUURILOOLISE PÄRANDI EKSPONEERIMINE, ATRAKTIIVSUSE TÕSTMINE”

Toetuse saaja – Palupera Vallavalitsus, põhitaotleja, kaasfinantseerija.

Toetaja - Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, juhatus.

Toetus – Riikliku Arengukava meede 4.6 „Kohalik sotsiaal-majanduslik areng” alameetme 4.6.2 „Piirkondade konkurentsivõime tugevdamine” EV siseriiklik tugimeede - Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise väikeprojektide programm. EAS juhatus otsusega 09.03.2006 toetati projekti 500 000 krooniga.

Eesmärk – Hellenurme mõisapargi renoveerimine, Middendorffide infotoo kollektiooni loomine.

Projekti lõpp – 30. september 2006.

PROJEKT „PALUPERA VALLA EAKATE AKTIIVSE ÜHISKONDLIKU TEGEVUSE LAIENDAMINE”

Toetuse saaja - Palupera Vallavalitsus, põhitaotleja, kaasfinantseerija.

Toetaja – EV Sotsiaalministeerium, Hasartmängumaksu Nõukogu.

Toetus – EV siseriiklik toetus hasartmängumaksust laekuvast tulust. Nõukogu otsusega nr.214 (19.12.2005) eraldati Palupera valla eakate ühiskondliku tegevuse laiendamiseks (kangakudumiskoolitus, eakate päeva läbiviimine, jõulupäeva läbiviimine, õppereis Saaremaale) 28100 krooni.

Projekti lõpp – 31. jaanuar 2007.

PROJEKT ”LOODUSTEADLANE AL.TH. VON MIDDENDORFF JA HELLENURME MÕIS – TEADVUSTA OMA SUURKIJUSID”

Toetuse saaja - Palupera Vallavalitsus, põhitaotleja, kaasfinantseerija.

Toetaja – SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Projekti reg.nr. 542.

Toetus - EV siseriiklik toetus Keskkonnateadlikkuse maakondlikust alamprogrammist. Komisjoni otsusega 27.10.2006 eraldati Hellenurme infotoo akadeemik Middendorffiga seotud kollektiooni uuendamiseks, eksponeerimiseks, mõisapargi puude liigilisuse määramiseks, seisundi hindamiseks ja märgistamiseks ning infopäeva läbiviimiseks 18 991 krooni.

Projekti lõpp – mai 2007.

PROJEKT „HELLENURME KANDI AJALOOPÄRANDI VÄÄRTUSTAMINE LÄBI INFOTOA“

Toetuse saaja – MTÜ „Avatud Hellenurme Noortekeskus“, põhitaotlejana.

Palupera valla roll – osaletakse projekti partnerina, kaasfinantseerijana.

Toetaja – Kohaliku Omaalgatuse programm.

Toetus – EV siseriiklik toetus. Komisjoni otsusega eraldati akadeemik Middendorffiga seotud infopäeva läbiviimist, teemanäituse ettevalmistust ja koristustalgute korraldamist 3663 krooniga.

Projekti lõpp – mai 2007.

PROJEKT „HELLENURME AVATUD NOORTEKESKUSE SPORDIVARUSTUSE TÄIUSTAMINE“

Toetuse saaja – MTÜ „Avatud Hellenurme Noortekeskus“, põhitaotlejana.

Palupera valla roll – osaletakse projekti partnerina, kaasfinantseerijana.

Toetaja – Kohaliku Omaalgatuse programm.

Toetus – EV siseriiklik toetus. Komisjoni otsusega eraldati noortekeskusesse piljardilaua koos

varustusega ja õpetava raamatu „Piljardi ABC“ ostmiseks 15000 krooni.
Projekti lõpp – august 2007.

PROJEKT „HELLENURME PAISJÄRVE TERVENDAMINE”.

Toetuse saaja – Palupera Vallavalitsus, põhitaotleja, kaasfinantseerija .

Toetaja – Euroopa Regionaalarengu Fond (ERDF).

Toetus – vastab Riikliku arengukava meetme 4.2 “Keskkonna-infrastruktuuri arendamine” raames toetuse andmise tingimustele. 5.augustil 2006 kinnitas keskkonnaminister oma käskkirjaga meetme juhtkomisjoni ettepanekul projekti rahastamise 3 426 997 krooniga.

Eesmärk - 5,5 ha suuruse avalikult kasutatava Hellenurme paisjärve seisundi tervendamine ja veekogu seisundit mõjutava sette likvideerimine. Toetust kasutatakse paisjärve puhastamiseks, kaldavööndi korrastamiseks, sellest tulenevalt paisjärve ökoseisundi parandamiseks, järve kasutusvõimaluste avardamiseks, suurvee ohutu läbilaskmise tagamiseks aga samuti paisjärve suubuva jõesängi ja ojade ja nende kallaste korrastamiseks. Saneerimistöode tööprojekt on olemas. Settekihi tusedus jõe sissevoolul on praegu 1,2-1,5 m, keskosas 0,8-1,2 m, väljavoolul 0,5-0,7 m. Hellenurme paisjärvel on oluline roll Elva jõe vee kvaliteedi tagamisel.

Hellenurme paisjärve tervendamisega seotud tegevused võib jaotada kolme rakendusjärku:

- kõigepealt viiakse läbi paisjärve tervendamise eeltööd, kus töövõtjate leidmiseks viiakse läbi hanked, mille järgselt sõlmitakse lepingud (veebruari-märts 2007). Veebruar-märts 2007 taotletakse võsa ja puude raieluba ning vee erikasutusluba
- ettevalmistustööde (aprill-mai 2007) raames puhastatakse terve projektiala (5 ha) võsast ning valmistatakse ette edasisteks tegevusteks (kaevetööde märkimine, ajutiste väljaveoteede rajamine, masinate objektile toomine)
- ehitustööde (juuni-oktoober 2007) käigus süvendatakse aga kogu objekt (5,5 ha).

Kõik need tegevused teenivad ühte eesmärki - eemaldada kogu settemuda (38 tuh.m³), teha mõningane paisjärve sängi süvendamine aluspinnasesse (25 tuh.m³, osaliselt kallaste ääres, osaliselt üle kogu põhja). Väljakaevatavad setted paigaldatakse kaldaalale. Pinnase paigutamise alad ja planeeritud paigutuskõrgused erinevate rajamisjärkude korral on projektlahenduse joonistel. Ehitustööde käigus kaevatakse ka settebasseini-puhastuslodu paisjärve ja sellesse suubuva läbivooluaja vahele, rekonstrueeritakse üks truupe ja kolm oja suuet. Ehitustööde hulka kuulub ka kalda-alade korrastamine, järve aeglane veest tühjendamine ja uuesti täitmine. Ehitustööde teostamise järgselt suureneb paisjärve keskmine sügavus 1,1 m võrra, s.o. 2,45 meetrini. Projekti tegevuste järgselt suureneb normaalpaisutusaeagne veemaht 70 tuh.m³-lt ca 135 tuh.m³-le, ehk ligi 2 korda.

Jätkusuutlikkus:

- Edasiselt tagada ja jälgida, et paisjärve normaalpaisutustase ei langeks allapoole 74.00, sest see soodustab kaldaalade kinni kasvamisest
- Vajadusel vähendada veetaimestikku mehhaanilise eemaldamisega
- Paisehitisel tagada sissevoolava vee lühike viibeage järves, sest aeglustunud vool ja seisev vesi soodustavad hõljumi settimist
- Elva jõge ja Hellenurme paisjärve kaitsevad selle avalikust kasutusest ja Looduskaitseadusest tulenevad piirangud ja -vööndid. Kaldal asuvate kinnisasjade omanikud peavad hoidma veekogu kaldad puhtana, hooldama kallasrada jooksvalt ja tagama kallasrajale vaba juurdepääsu
- Hhoida kontrolli all ja likvideerida võimalikud reostajad.

Projekti partnerid – OÜ „Palu-Teenus”, MTÜ „Hellenurme Mõis”, pr. Mae Juske ja pr. Linda Järvet.

Projekti lõpp – 30. november 2007.a.

PROJEKT „PALUPERA VALLA EAKATE AKTIIVSE ÜHISKONDLIKU TEGEVUSE JÄTKAMINE”

Toetuse saaja - Palupera Vallavalitsus, põhitaotleja, kaasfinantseerija.

Toetaja – EV Sotsiaalministeerium, Hasartmängumaksu Nõukogu.

Toetus – EV siseriiklik toetus hasartmängumaksust laekuvast tulust. Nõukogu otsusega nr.257 (20.11.2006) eraldati Palupera valla eakate ühiskondliku tegevuse laiendamiseks (lapitehnika ja aiakaunistuste valmistamise kursused, koolituspäev ravimtaimede kogumisest ja toimest, emadepäeva

tähistamine, eakate päeva tähistamine, jõulupäeva läbiviimine, õppereis Hiiumaale) 36 140 krooni.
Projekti lõpp – 31. jaanuar 2008.

PROJEKT „HELLENURME MÕISAPARGI REKONSTRUEERIMINE”

Toetuse saaja - Palupera Vallavalitsus, põhitaotleja, kaasfinantseerija.

Toetaja – SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Projekti reg.nr. 14.

Toetus - EV siseriiklik toetus Keskkonnaprogrammi Looduskaitse alamprogrammist. Komisjoni otsusega 16.08.2006 eraldati Hellenurme mõisapargis jalgteede valgustuse paigaldamiseks 140 000 krooni.

Projekti lõpp – november 2007.

PROJEKT "TRÜKIS HELLENURME-PALUPERA SPORDIAJALUGU VÄLJAANDMINE"

Toetuse saaja – Palupera Vallavalitsus, põhitaotlejana.

Partner – Valgamaa Spordiliit

Eesmärk – siduda tervikuks erineval moel säilinud materjal Hellenurme-Palupera piirkonna sporditegelastest raamatus (A5, ca 96 lk., tiraaž 300 eks.). Käsikiri valmis manalasse varisenud spordiaktivisti ja külaelau arendaja Sulev Palloni sulest. Kaasautoritel tuleb nüüd materjal korrastada ja trükki anda, et jõuda tema ja meie kõigi ühise eesmärgini – anda välja nimetatud trükis. Kogu eelarve, ca 33 tuh.krooni, vajab lisaks olemasolevale toetusele veel lisarahastajaid, kelle leidmisega tegeletakse veel 2007 sügisel. Projekt lõpeb raamatu presentatsiooniüritusega.

Toetaja – Eesti Kultuurkapital

Toetus – 8000 krooni

Projekti lõpp – detsember 2007.

PROJEKT "ELVA PUHKEPIIRKONNA LUSTIMÄE PUHKEALA TUGIINFRA-STRUKTUURI VÄLJAARENDAMINE"

Toetuse saaja – Palupera Vallavalitsus, põhitaotlejana.

Eesmärk – Lustimäe puhkekoha juurde juurdepääsutee (420 jm, parklaga), kohaliku tee ehitamine.

Eeldatav toetaja – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, juhatus (jaanuar 2008).

Eeldatav toetus – 426 500 krooni

Projekti lõpp – juuli 2008.

PROJEKT "HELLENURME KÜLA REOVEEPUHASTI REKONSTRUEERIMINE"

Toetuse saaja – Palupera Vallavalitsus, põhitaotlejana.

Partner – SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

Eesmärk – uue aktiivmudapuhasti rajamine Hellenurme reovee puhastina, mis tagab suurenenud tarbijaskonna nõuetekohase teeninduse.

Toetaja – EV siseriiklik toetus Keskkonnaprogrammi Veekaitse alamprogrammist. Komisjoni otsus 02.11.2007.

Toetus – 3 155 438 krooni

Projekti lõpp – juuni 2008.

LISA 2

Hellenurme piirkonna muinsuskaitsealused objektid

Ajaloomälestised

Jrk.nr.	Reg.nr.	Nimetus	Aadress
1	4475	Hellenurme mõisa kalmistu	Hellenurme küla

Arhitektuurimälestised

Jrk.nr.	Reg.nr.	Nimetus	Aadress
1		Hellenurme villaveski varemed	Mäelooga küla
2		Lustimägi	Mäelooga küla
3	23147	Hellenurme mõisa peahoone , 19.saj.	Hellenurme küla
4	23148	Hellenurme mõisa park ja allee	Hellenurme küla
5	23149	Hellenurme mõisa piirdemüürid	Hellenurme küla
6	23150	Hellenurme mõisa käsiat	Hellenurme küla
7	23151	Hellenurme mõisa piimaköök	Hellenurme küla
8	23152	Hellenurme mõisa tall	Hellenurme küla
9	23153	Hellenurme mõisa tõllakuur	Hellenurme küla
10	23154	Hellenurme mõisa moonakatemaja	Hellenurme küla
11	23155	Hellenurme mõisa vesiveski	Hellenurme küla
12	23156	Hellenurme mõisa saeveski	Hellenurme küla
13	23157	Hellenurme mõisa kuur-kelder	Hellenurme küla
14	23158	Hellenurme mõisa magasiat	Hellenurme küla
15	23159	Hellenurme mõisa kabel , 19. saj.	Hellenurme küla
16	23166	Käpa-Müürsepa talu rehielamu	Urmi küla
17	23167	Käpa-Müürsepa talu ait	Urmi küla